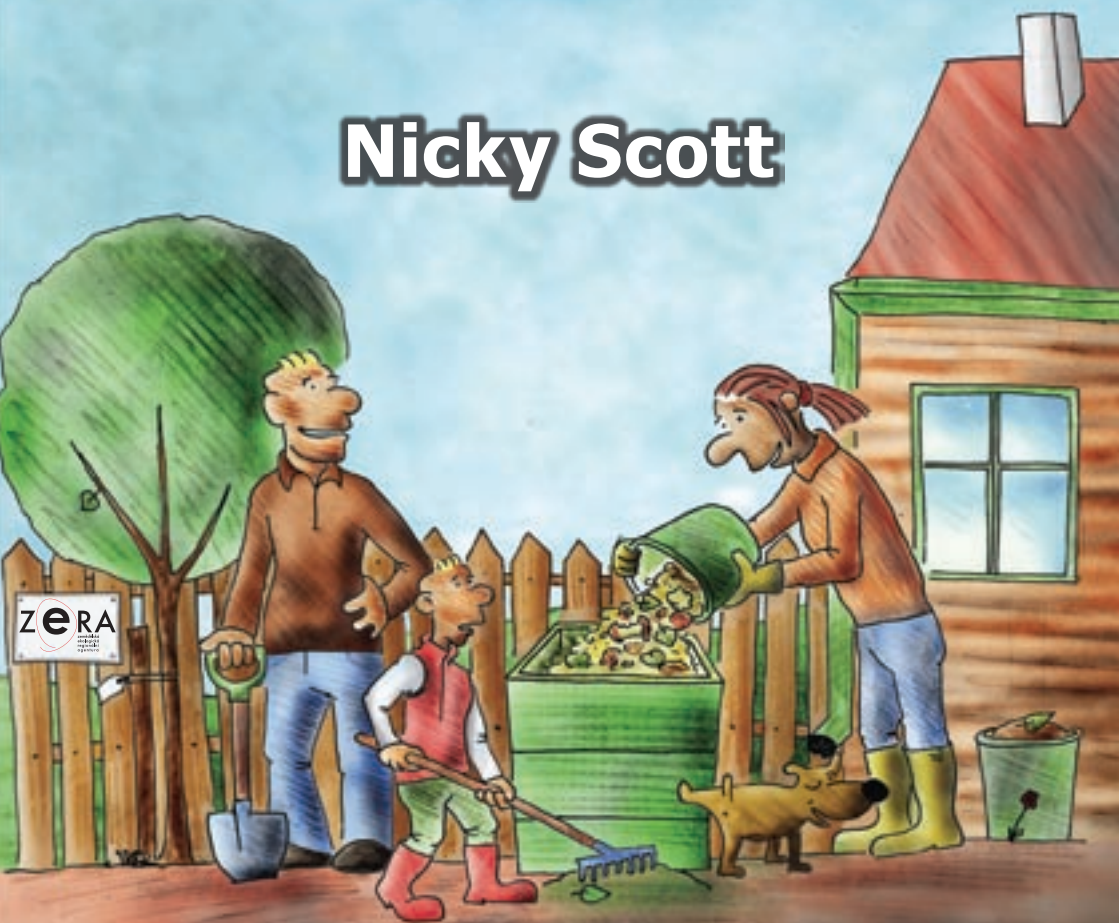

Kompostování pro všechny

Nicky Scott

Obsah

Úvod	2
Co je kompostování?	4
Život v hromadě	7
Otázky a odpovědi	8
Studené kompostování	10
Horké kompostování	12
Jak dlouho to trvá?	15
Co mám dělat s kuchyňským odpadem?	16
Kompostování ve městě	19
Žížaly a žížalové komposty	21
Listovka a tráva	24
Použití kompostu	26
Aktivační příměsi	27
Co s plevelem?	28
Odvar z kompostu	29
Co se kompostovat nedá?	30
Zdroje	32

Úvod

Jakmile lidé jednou zkouší kompostování, už od něj neupustí. Je to velmi jednoduchý proces, který přináší řadu výhod: nejen že váš koš s odpady bude lehčí, ale nebude také vydávat nepříjemný zápach; a pokud budete následovat jednoduché pokyny uvedené v této příručce, váš kompost se nebude zbytečně kupit.

Třebaže nemáte zahradu, obhospodařujete možná sami nebo ve spolupráci s obecním zastupitelstvem veřejné zelené plochy. A zelené plochy potřebují kompost! Jednou mě vzali na exkurzi po londýnských sídlištích, kde je k vidění jen málo zeleně. Přesto tam probíhá kompostování v hojné míře a hotový kompost se používá do okenních truhlíků, závěsných okrasných košů a na otevřené obecní prostory (viz str. 20).

Možná máte jen malou zahrádku, ale kompostovat lze naštěstí i na velmi malé ploše.

Existují projekty na podporu domovního kompostování, ve kterých lidé dostanou od svého místního zastupitelstva kompostovací nádoby za zvýhodněné ceny, ale většinou jim k tomu není poskytnut dostatek informací a pomoci, proto se tyto nádoby často najdou odložené bez jediného použití nebo použité pro jiné účely. Některá místní zastupitelstva naopak pořádají pozoruhodně úspěšné kampaně, ve kterých je každá jednotlivá nádoba doprovázena důkladným školením

a následnou podporou ve formě kompostovací ‚horké linky‘ a pravidelných setkání, kde se lidé mohou dělit o své zkušenosti a získat další cenné rady.

Kompostování se také stalo aktuálním politickým tématem. V důsledku evropských směrnic musí i Česká republika omezit množství skládkovaného odpadu, a to především toho, který lze kompostovat. K tomu je nutné podstatně zvýšit míru recyklace a kompostování. Byla zavedena stupnice, podle níž lze za nejhorší metody zpracování odpadu označit spalování a skládkování a za nejlepší variantu je považováno v první řadě snižování množství odpadu.

Vezmeme-li v úvahu nesmírné problémy, před kterými svět stojí, může se nám zdát, že naše individuální snahy budou naprosto bezvýznamné. Četné problémy, kterým čelíme, jsou však způsobeny činy jednotlivců, a v našich rukou skutečně spočívá ohromná moc. Všichni se můžeme rozhodnout, že budeme nakupovat v souladu s etikou a zájmy životního prostředí. Co se týká kompostování, můžeme dosáhnout několika pozitivních důsledků najednou. Nejen že už nemusíme kupovat rašelinová hnojiva, ale můžeme si také vyrobit svoje vlastní nerašelinová hnojiva z materiálu, který normálně házíme do odpadkového koše. Téměř dvě třetiny obsahu průměrné popelnice lze kompostovat. Jedna třetina jsou organické látky, zejména odpady z jídla. Další třetina je papír a lepenka, které se také hodí ke kompostování. Můžeme takto výrazně snížit množství odpadu v popelnici, a ještě získáme mnohem bohatší směs do kompostu nebo do žízalového kompostu.

Papír (noviny a časopisy) by samozřejmě mohl být recyklován, a některé obce dokonce vykupují svázané kartony, ale všichni bychom mohli doma najít spousty kartonových obalů, roliček od toaletního papíru, papírových krabic na vejce, kuchyňského papíru, krabic od cereálií a lepenkových krabic, které je možné zkompostovat.

Co je kompostování?

Všechno, co ještě nedávno žilo, se může kompostovat

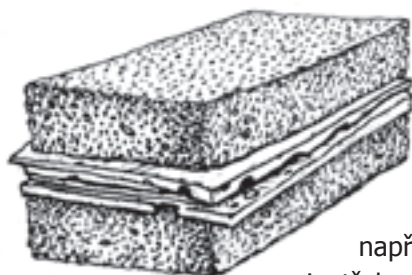
Přírodní produkty, které byly dříve součástí živého organismu, jako je dřevo a vlna, jsou nejen potravou pro velké množství hmyzu a dalších živočichů, ale také, jsou-li vystaveny vhodným podmínkám, zvolna shnijí. Kompostování je možnost, jak tento proces urychlit vytvořením ideálních podmínek pro řadu malých organismů, z nichž většinu lze spatřit pouze pod mikroskopem.

Jak správně namíchat kompost

Průběh kompostování závisí na namíchání surovin, které chcete kompostovat, zhruba ve správném poměru. V zásadě existují dva typy:

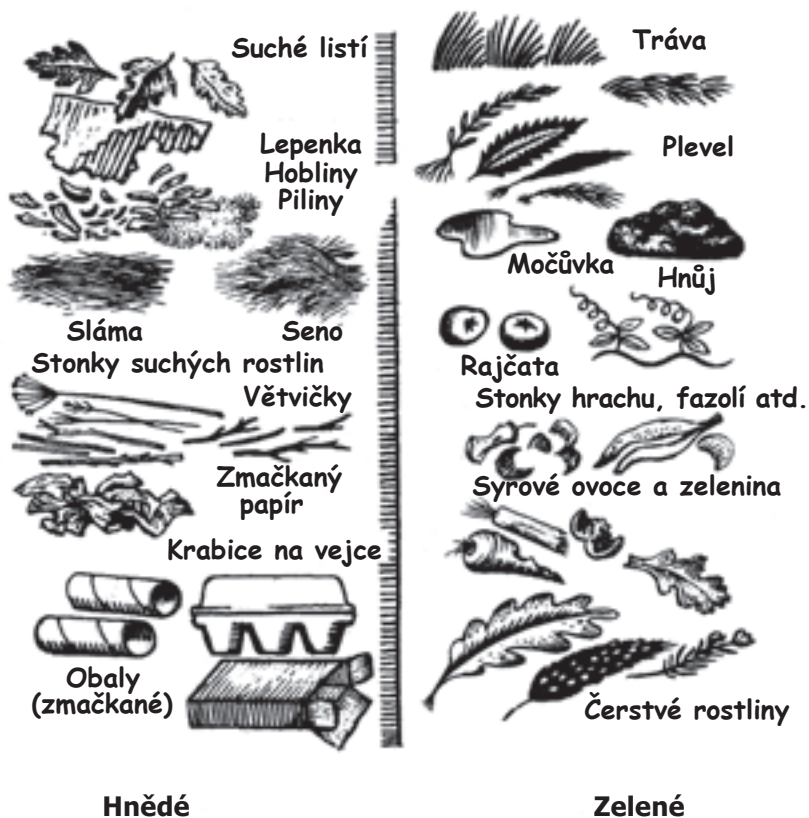
- „Zelené“: vlhké, měkké, zelené suroviny (bohaté na dusík)
- „Hnědé“: suché, tvrdší, savé suroviny (bohaté na uhlík)

Chléb a sýr

Dá se použít i zjednodušené přirovnání k chlebu a sýru. Chléb je „suchý, tvrdý, „hnědý“, uhlíkatý“ a sýr „měkký, vlhký, „zelený“, dusíkatý“. Podle tohoto přirovnání si také můžete udělat představu o poměru, který potřebujete: například jeden kbelík kuchyňského odpadu je třeba smíchat s kbelíkem zmačkaného papíru a lepenky nebo jiného „hnědého“ materiálu, jako je třeba dřevní štěpka. Ve skutečnosti můžete přimíchat mnohem více papíru a lepenky – klidně dávejte všechno dohromady do svého kuchyňského odpadkového koše.

- Jestliže dosáhnete přibližně správných poměrů, vše se snadno zkompostuje.
- Jestliže bude příliš vlhký, proces ustane a kompost začne páchnout.
- Jestliže bude příliš suchý, nebude se dít vůbec nic.
- Suroviny ke kompostování musí být vlhké, ale zároveň se spoustou vzduchových prostorů, stejně jako dobrá půda. Jestliže je půda zdravá, pak je vlhká a má dobrou strukturu se spoustou vzduchových prostorů, asi jako vyždímaná houba. Stejně podmínky jsou ideální pro zakládání kompostu.
- Jestliže se vám tedy podaří vytvořit správné podmínky, pak bakterie, houby a další nesčetné mikro- a makroorganismy odpovědné za kompostování budou prospívat.

Vždy můžete přidat více mikroorganismů tím, že kompost lehce posypete zdravou ornici, nebo ještě lépe, naočkujete-li jej dávkou z již založeného kompostu (viz také kapitola *Aktivátory* na str. 27).

Shrnutí

- Namíchejte kompost správně hned od začátku a kompostování může začít.
- Nejdůležitější je vmíchat do vlhkých rozbředlých surovin to suché, savé a uhlíkaté. Jinak vznikne opravdu nepříjemný zápach.
- Aerobní bakterie, které se významnou měrou podílí na rozkládání čerstvých surovin na kompost, potřebují jak vzduch, tak i vodu. (viz následující strana, *Život v hromadě*).
- Hromada suchých surovin bohatých na uhlík jako větve, piliny, hobliny atd. nezpůsobí žádný problém. Zůstane bez hnutí a bude se velmi pomalu rozkládat bez jakéhokoli nepříjemného zápachu, dokud do ní nevmícháte něco s vysokým obsahem dusíku.

Pamatujte: i když výše uvedeným informacím nebudete věnovat žádnou pozornost a budete jednoduše kupit a vršit, nakonec se všechno nějak rozloží a přemění na tmavou drolivou substanci, která bude mít pozitivní vliv na vaši půdu.

KOMPOSTOVÁNÍ ZAČÍNÁ!

Život v hromadě

Celé tajemství kompostování spočívá ve vytvoření ideálního prostředí pro bakterie, houby a další tvory odpovědné za proces rozkládání. Daří se jim ve vlhkém, ale ne vodou nasáklém prostředí s dostatkem vzduchu: ideálně by všechno mělo být ovlhčené vodou, ale zároveň obsahovat vzduchové prostory.

Překvapující je množství života, které kompostová hromada hostí. Jeden gram zdravé půdy (zhruba jedna čajová lžička) obsahuje asi bilión mikroskopických organismů, převážně bakterií a hub, a doslova tisíce různých druhů. V horních dvaceti centimetrech půdy je pak další rozsáhlá fauna: roztoči, chvostokoci, pavouci, mravenci, brouci, stonožky, mnohonožky, slimáci a hlemýždi: 10 000 – 100 000 na metr čtvereční (a to je jen v horních 20 cm!). A samozřejmě žížaly (30 – 300 na metr čtvereční) – toto nejsou ty stejné žížaly, jaké najdete v hromadách kompostu. To je opravdu ohromující množství života v půdě v každém gramu a v každém čtverečním metru.

A hromady kompostu jsou bohatší než půda

Za správných podmínek se mohou kolonie bakterií každou hodinu zdvojnásobit. A kompostová hromada takové podmínky poskytuje. Stovky, tisíce a miliony bakterií v jedné čajové lžičce se v jedné hodině rozmnoží na dvojnásobek a násobí se dál a dál, až dosahují astronomických čísel. Je to především tento pozoruhodný nárůst v počtu bakterií, jejich dýchání, trávení a rozmnožování, přeměňování energie uložené v surovinách v hromadě, což způsobuje zvyšování teploty.

Nejsou to pouze bakterie, které se v hromadě množí, i když termofilním (teplomilným) bakteriím se v teple obzvláště daří. Jakmile hromada zchladne, zůstává v ní spousta potravy pro všechny. Hromady kompostu se stanou magnetem pro všechny možné živočichy, včetně některých větších druhů. Draví brouci se přizívají na larvách a menších živočích; žáby a ropuchy se chovají podobně jako užovky a slepýši, kteří milují teplo v hromadě. Ptáci si přiletí nasbírat hmyz a larvy a v noci se objeví dokonce i netopýři. Už jen kvůli volně žijícím zvířatům se vyplatí dělat kompost.

Otázky a odpovědi

Zde najdete několik stručných odpovědí na často kladené otázky ohledně kompostování. Daná témata jsou podrobněji rozebrána v dalších částech příručky.

Proč mám kompostovat?

Jednu třetinu průměrné popelnice zabírají potenciálně kompostovatelné suroviny – dvě třetiny, pokud započítáme i papír a lepenku. Vaše popelnice by mohla být podstatně prázdnější a místo zaplňování skládek byste mohli vylepšit půdu na své zahradě (viz str. 26).

Co mohu kompostovat?

Cokoli, co ještě nedávno žilo, je většinou možné kompostovat, ale musíte si dát pozor na některé suroviny jako maso a ryby a zvířecí výkaly. Můžete však kompostovat veškeré odřezky z ovoce a zeleniny, odpad z potravin, posekanou trávu, staré rostliny, větvičky z prořezávek, odřezky z živých plotů, vlasy, papír, lepenku atd.

Existují různé metody kompostování?

Ano, kompostování znamená v podstatě kontrolu nad procesem rozkládání, v zásadě jeho urychlování. Urychlení můžete dosáhnout horkým kompostováním (strana 12) nebo pomaleji studeným kompostováním (strana 10). Můžete také využít jiných systémů jako například žížalový kompost (strana 21), fermentace (strana 17) nebo nádobové kompostování (strana 19).

Může kompost přilákat škůdce a choroby?

Některé suroviny, jako je ovoce a odpad z vařeného jídla, mohou přilákat mouchy, myši, krysy, lišky atd. Tomu se dá nejspíše předejít nádobovým kompostováním (strana 19), fermentací (strana 17), nebo použitím žížal (strana 21). Všechny tyto systémy se praktikují v nádobách.

Je nutné zacházet s vařeným a zpracovaným jídlem jinak než s odřezky ze zeleniny atd.?

Vařené jídlo, a dokonce i syrové odřezky z některého ovoce a zeleniny, jako například slupky z brambor, mohou přilákat řadu škůdců (viz výše). Tyto suroviny je třeba kompostovat v uzavřených nádobách. Ale pokud

si pěstujete vlastní zeleninu, zbývá vám asi spousta odřezků – většina z nich je vhodná i pro normální kompostovací systém.

Která metoda je nejvhodnější pro malou zahrádku?

Hodil by se vám pravděpodobně pevný kontejner. Kompostovací nádoby z umělé hmoty jsou vhodné pro zahradní kompostování, ale možná zvolíte raději kontejner, který nepropustí škůdce – viz výše.

Bude moje hromada kompostu páchnout?

Hromada kompostu by neměla zapáchat – pokud ano, má zřejmě nedostatek vzduchu. Pak je nutné ji překopat a vmíchat do ní něco suchého a vzdušného. Nejjednodušší řešení je vždy přidat dostatek zmačkaného papíru a lepenky v průběhu kompostování. Je to skvělý způsob, jak se zbavit všech obalů, krabic od cereálií, obálek, roliček od toaletního papíru, krabic od vajec atd. (strana 4). Mohl by se hodit malý drtič (strana 13).

Mohu kompostovat suroviny z nemocných rostlin?

Můžete, ale vždy ponese te určité riziko. Jakmile budete bezpečně ovládat techniku horkého kompostování (strana 12), pak se můžete spolehnout, že tento proces choroby rostlin zahubí. Prokázalo se, že proces kompostování pomáhá předcházet a léčit choroby rostlin (strana 29).

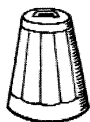
Co mám dělat, když vyrobím více kompostu, než jsem schopný využít?

Opravdoví zahradníci nemají nikdy dost kompostu: dávají kompost do své zahrady, ošetřují svůj trávník, přihnojují domácí rostliny, vyrábějí závěsné okrasné koše, plní vědra atd. Proto, jestliže jej nevyužijete, obdarujte své přátele zahradníky.

Bydlím v městském bytě a mám jen balkon. Jak mohu kompostovat?

I tak je to možné. Někdo si dokonce uvnitř chová žížaly – viděl jsem je v chytře zkonstruovaných schránkách. Žížalový kompost vám na balkoně nezabere příliš místa. Také můžete požádat o pomoc zastupitelstvo, aby zahájilo veřejný projekt (strana 19).

Kde se dají sehnat nádoby na kompostování?

Můžete je koupit v zahradních centrech nebo obchodech s domácími potřebami.

Studené kompostování

Pro většinu lidí je neznámější kompostovací kontejner typu ‚Pyramida‘. Existují varianty různých barev a velikostí.

Tyto kontejnery mají malý objem (méně než metr krychlový), proto nedrží dobře teplo a jsou tedy vhodné pouze pro studené kompostování. Většina lidí bude po většinu času kompostovat za studena, ať už v plastových kontejnerech nebo ve větších hromadách, jelikož horké kompostování funguje pouze, máte-li velké množství surovin najednou.

Namíchejte a zakládejte

Obecně většinou přidáváte najednou pouze malá množství. I přesto byste měli dbát na to, aby všechno, co na hromadu přidáte, obzvláště je-li to vlhké a zapáchající, bylo smícháno s něčím suchým a savým. Můžete si třeba vedle kompostu nechávat samostatnou nádobu na papír, lepenku, nebo dokonce částečně rozložené hobliny, piliny atd., abyste

mohli během kompostování průběžně přidávat, nebo to můžete stejným způsobem vmíchávat přímo do kbelíku s kuchyňským odpadem.

Kontejnery typu ‚Pyramida‘ jsou vhodné pro tento typ ‚studeného‘ kompostování. Studený kompost brzy přitáhne spoustu žížal, které budou postupovat ode dna směrem nahoru. Vlastně aniž o to budete usilovat, budete mít smíšený systém s procesem kompostování v horní části a žížalovým kompostem na dně.

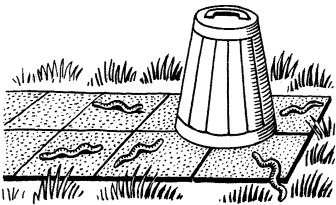
Když zvednete víko

Když zvednete víko od kompostovací nádoby, může se zevnitř vyrojít hejno malých mušek. Jsou to většinou neškodné octomilky, které láká především ovoce. Jeden způsob, jak je mít pod kontrolou, je nechat víko na chvíli odkryté nebo napůl odkryté. Tak se dovnitř mohou dostat větší draví brouci, kteří se ve vašem kontejneru usadí a brzy budou hodovat nad larvami octomilek. Můžete také ovocný odpad balit do papíru nebo jej zahrabat dovnitř hromady. Rozhodně nepoužívejte prostředky na hubení hmyzu!

Umístění kontejneru

Hromadu kompostu je nejlepší umístit tak, aby byla v přímém kontaktu s půdou, ale bude fungovat i na betonu, pokud dodáte správně namíchanou směs surovin a lehce posypete zdravou ornici, aby mohly vzniknout půdní mikroorganismy, nebo pokud přidáte velkou dávku hotového kompostu nebo dobře uzrálého hnoje. Žížaly si najdou cestu dokonce i přes dehtový makadam nebo beton, aby mohly osídlit váš kompost. Bude se jim to líbit ještě víc, poskytnete-li jim dobrou podestýlku pro usídlení: navlhá zmačkaná lepenka je ideální. Umístíte-li kontejner na slunce, proces se urychlí, ale bude fungovat i ve stínu. Dejte jej kamkoli, kde se vám to hodí, ale ne příliš blízko domu.

Kompost s papírovou lepenkou

Základem studeného kompostování je dostatečné množství papírové lepenky. Papír a lepenka se získávají z celulózy ve dřevě a poskytují uhlík potřebný pro kompostovací proces. Dbejte na to, aby papír nezůstal ve formě rovných listů, ale byl zmačkaný.

Přidejte také rostlinný materiál (suché stonky vytvoří cestičky pro vzduch), odřezky z čerstvého ovoce a zeleniny jsou také ideální. Zapálení kompostáři přidávají tvrdší suroviny ze dřeva nařezané na malé kousky – nasekat je lze i tak, že po nich přejedete sekačkou. Zhoubný plevel je nutné nejprve zahubit, než jej umístíte do kompostu (strana 28). Kompostování surovin, jako je vařené jídlo, chléb, olej, tuk, sýr a maso, je poněkud sporné (strana 16).

Horké kompostování

Jestliže jsou splněny všechny podmínky, hromada kompostu může nabýt opravdu vysoké teploty. Pokud však není hromada dostatečně velká (nebo velmi dobře zaizolovaná), teplo se velmi rychle vytratí (strana 31).

Horkou hromadu vytvářet nemusíte, nepotřebujete-li zničit semínka a kořeny plevelů, nebo urychleně zlikvidovat potenciální choroby nebo patogeny.

Zakládání horké hromady

- Pro založení horké hromady nejprve shromážděte všechny suroviny.
- Nejlepší doba je tehdy, když je vegetační období v plném proudu, kdy máte možnost sbírat rostlinné suroviny a zvětšovat objem své hromady.
- Kopřivy a další plevely se dají někde najít vždy – sousedi budou možná šťastní, že vám mohou dodat suroviny.
- Možná se vám podaří sehnat trochu slámového hnoje; místní kadeřnice vám ráda daruje ostříhané vlasy, zelinář zkažené ovoce a zeleninu, pivovar vám dá odpad z chmele atd.

Horké hromady:
Musí být velké (vlevo) nebo
dobře zaizolované (vpravo)

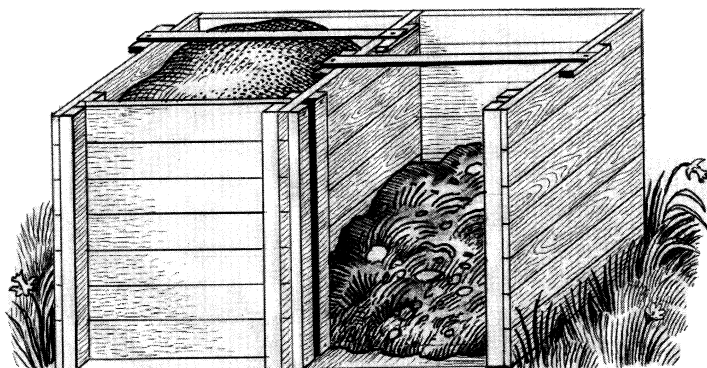
Malé stroje, jako je tento, jsou velmi tiché a některé z nich spíše drtí než sekají, čemuž mnozí kompostáři dávají přednost.

- Z podzimu si můžete uchovat pytle listí nebo slušnou haldu částečně rozložené dřevěné štěpky.
- Pro větší a tvrdší materiály by se vám mohl hodit drtič nebo štěpkač.
- Nezapomeňte, že můžete přidat papír a lepenku. Vyberte dobu, kdy můžete přidat odřezky z živých plotů a posekanou trávu.
- Zkrátka a dobře, nasbírejte všeho tolik, kolik můžete. Mělo by toho být dost na to, aby se docela naplnil kontejner o rozměrech 1,2 m na 1,2 m

do přibližně stejné hloubky, nebo i více. Může toho být i méně, pak ale bude nutné nejprve kontejner důkladně zaizolovat.

- Za luxus mezi návrhy těchto typů hromad je považován Novozélandský box (viz níže), ale ze starých palet si můžete snadno vyrobit levnější verzi. Jednoduše je připevníte k sobě a když budete chtít, můžete je také snadno zaizolovat a zevnitř vyložit pláty lepenky a zakrýt tak otvory.
- Začněte vrstvou surovin s vysokým obsahem uhlíku (to jsou ty pevnější, sušší): ne však příliš silnou – jen 5 – 10 cm.

Novozélandský (boxový) kompostér

- Následuje tenčí vrstva bohatá na dusík – např. posekaná tráva.
- Jestliže jsou suroviny spíše suché, průběžně přilívajte vodu.
- Pokud přidáte malá množství z již založeného kompostu, naočkujete svou hromadu nesčetnými mikroorganismy. Přidejte tedy nezkompostovanou vrchní vrstvu z dřívějšího kompostu, máte-li jej.

Jakmile je hromada sestavená, přikryjte ji igelitovými pytli nebo fóliemi pro zadržování vodní páry, která se bude uvolňovat, a starými koberci pro udržování tepla.

Odhalování a odstraňování problémů

Zhruba po jednom dni by měla být hromada úplně horká: když odstraníte příkrývky, měli byste vidět stoupající páru. Nestane-li se tak, směs nebyla správně namíchaná:

- Možná byla příliš hutná a vlhká: Vlhku je nutné otevřít cestu ven. Znovu směšujte, přidejte něco, co nasaje vodu, co uvolní cestu vzduchu a zvýší obsah uhlíku.
- Nebo příliš lehká a vzdušná: Sucho je potřeba zalít nebo přimíchat něco zeleného a šťavnatého. Nepřekopávejte obrovské plesnivé a prašné hromady. Nejprve je zalijte vodou, nebo použijte protiprachovou masku, abyste zabránili vdechování zárodečných buněk hub.

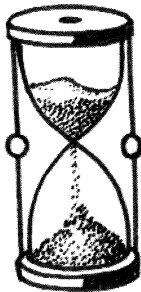
Pozorování a překopávání

Velká hromada vytvořená najednou se rapidně rozežřeje v několika dnech a pak se začne ochlazovat. Vášniví kompostáři mají zapichovací teploměr, takže mohou sledovat, kdy teplota poklesne. V tuto chvíli hromadu obrátí. To je výhodné proto, že se tak promíchají všechny ingredience: suroviny, které ležely na okraji, můžete přemístit doprostřed, a naopak. Můžete také zkontrolovat podíl vlhkosti a v případě potřeby upravit. Po překopávce by se hromada měla opět rozežrát. Poté ji lze znovu obrátit, aby se zrychlil proces kompostování.

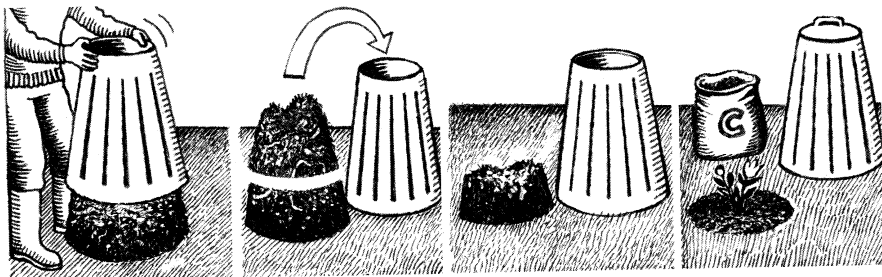
Jak dlouho to trvá?

Studené kompostování trvá šest měsíců až jeden rok. V případě hutných směsí nebo nenadrcených surovin ze dřeva může trvat i déle. Nadrcením nebo nasekáním rostlinných materiálů ostrým rýčem proces urychlíte; stejně tak když budete studenou hromadu obracet. Postupujte podle obrázků jednotlivých fází (na následující straně). Když budete vracet suroviny zpět, nezapomeňte přimíchat ještě trochu hotového kompostu, který bude fungovat jako spouštěč, a trochu čerstvých surovin pro vyvážení vlhkosti nebo suchosti. (viz *Co je kompostování?* na začátku příručky.)

Horký kompost lze ukončit nesmírně rychle. Po dvou nebo třech překopávkách by měly všechny plevele i kořeny být ‚uvařené‘. To vše lze stihnout za méně než měsíc. V této fázi lze kompost použít k mulčování, ale je lepší jej nechat ‚dušit‘, pak postupně ochlazovat a zrát. Jakmile se ochladí, přistěhují se žížaly a další malí živočichové, aby proces dokončili. Postupně promění celou masu v bohatou tmavou hmotu připomínající lepkavý čokoládový dort. To bude trvat dalších

šest měsíců až jeden rok, v závislosti na ročním období. Ve velmi chladném počasí žížaly i ostatní organismy zpomalí nebo úplně zastaví svou aktivitu.

1. Zvedněte celou kompostovací nádobu

2. Nezkompostovanou vrchní část můžete vrátit zpět.

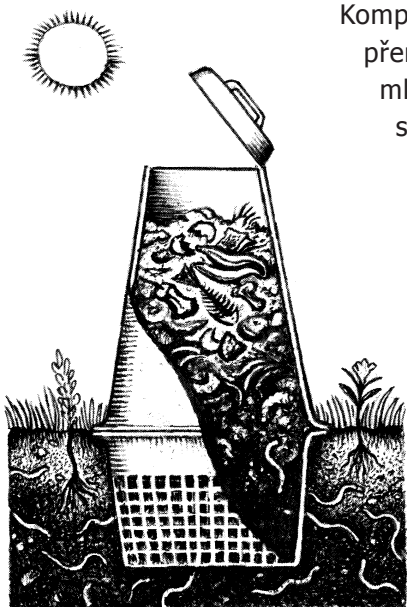
3. Můžete ‚sklízet‘ kompost.

4. Můžete jej použít hned, nebo uložit do pytle pro pozdější využití.

Spousta lidí se rozhodne pro ještě jeden kontejner, jakkoli je jednoduché zvednout celou nádobu, odebrat vrchní část, která je pouze částečně zkompostovaná, a ‚sklidit‘ hotovou vrstvu na dně.

Co mám dělat s kuchyňským odpadem?

Každá domácnost vyprodukuje spousty surovin, které by se měly kompostovat. Třebaže nemáte zahradu, můžete vyrábět kompost pro využití do věder, okrasných závěsných košů nebo pro veřejné prostory (viz *Kompostování ve městě* na straně 19).

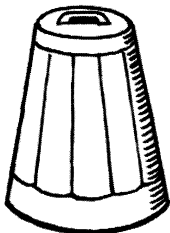
Kuželový kompostér

Kompostování odpadu z jídla vyžaduje více přemýšlení a opatrnosti. Vařené jídlo, mléčné výrobky, chléb, syrové maso, slupky z brambor, kořenová zelenina a ovoce jsou potravou pro řadu živočichů, o které nestojíte. Nejlépe se s nimi vypořádáte v nějakém uzavřeném systému (viz *Žížaly*, strana 21 a *Kompostování ve městě*, strana 19). Nicméně všechny ostatní – natě i kořeny z čerstvé, syrové zeleniny (kořen pórku, natě z mrkve, atd.), slupky z ovoce, slupky z cibule, zvadlé květiny, čajové lístky, čajové sáčky, lógr z kávy atd. – se mohou přidat do kompostové hromady, ačkoli mají také tendenci k vlhkosti a zápachu (obsahují hodně dusíku a vody).

Nejjednodušší řešení je namíchat je napůl s papírem a lepenkou (obsahují hodně uhlíku a vzduchu, sají vodu), a tak získat vhodný poměr uhlíku s dusíkem C : N. Schraňte veškeré lepenkové roličky, krabice od vajec, obálky bez okýnek atd. Papír a lepenka představují ideální způsob, jak nasáknout tekutiny z kuchyňských zbytků. Můžete také vyložit svůj kuchyňský odpadkový koš spoustou novin nebo lepenky, navíc jej tak udržíte v čistotě.

Jak se vypořádat s masem a rybami

Je asi naprosto zřejmé, že bychom se měli snažit produkovat co nejméně odpadu z potravin. Mnozí lidé mají psa, který se jim o většinu zbytků postará. Jakékoliv kosti se nejprve uvaří, důkladně vysuší a pak rozdrtí. Teprve potom se mohou přidat do kompostu nebo žížalového kompostu.

Některé potraviny mohou být vhodné i pro přikrmování divokého ptactva, zejména v zimě, kdy všechna zvířata i ptáci zoufale potřebují potravu a kdy se kompostovací proces zpomaluje. Ptákům můžete namíchat tuk se strouhankou, semínky atd. Horkou tukovou směs můžete nalít například do poloviny kokosového ořechu (nebo jiné nádoby). Jakmile vychladne a ztuhne, pověste ji ven.

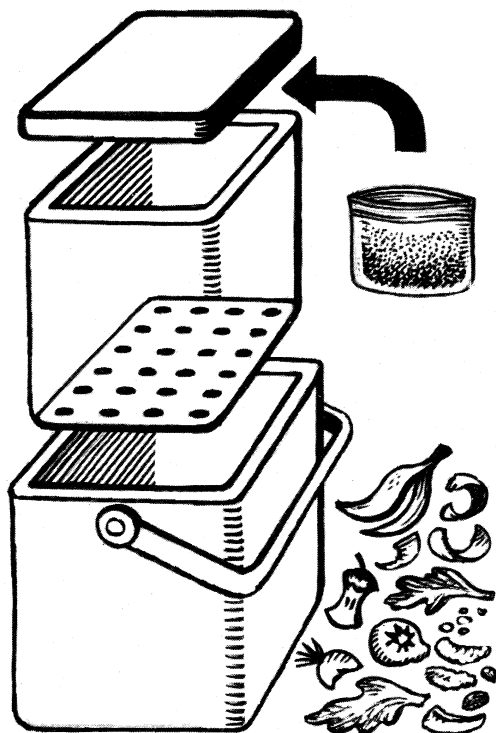
Nicméně rozhodující jsou pro přeměňování odpadu stále žížaly (viz str. 21).

Kuželový kompostér (viz obr. na straně 16) se skládá z koše, který vypadá jako koš na prádlo a je zahrabaný v zemi, a z dvouplášťového kužele, který je tím jediným, co je vidět nad zemí. To podstatně komplikuje přístup kryšám. Žížaly nejprve pomohou rozložit přidané suroviny, a pak je roznesou do okolní půdy. Jelikož je kuchyňský odpad velmi často tekutý, mnoho z něj se dostane do půdy i díky okolním rostlinám, které jej dokáží nasát. Protože ale v tomto případě, 'nesklízíte' žádný kompost, jedná se spíše o pouhou metodu likvidace odpadu.

Fermentace

Tento systém, který se nazývá 'EM Bokashi' - Efektivní mikroorganismy, využívá k rozkladu surovin bakterie, kterým se daří v prostředí s nedostatkem vzduchu. Na rozdíl od většiny anaerobních systémů EM Bokashi funguje bez nepříjemných pachů. Mnoho potravin se užitím fermentačních procesů konzervuje, jako například chléb z kyselého těsta, pivo nebo kyselé zelí. Fermentační souprava se skládá ze dvou sad kbelíků. Každá sada obsahuje dva kbelíky, které do sebe zapadají (viz obrázek). Vrchní kbelík má na dně vyvrtané otvory, aby se tekutiny mohly usazovat vespod ve druhém kbelíku.

S každým přidáním dalších surovin se přidá trocha mikroorganismů, suroviny se pevně stlačí dolů a znovu uzavrou. Jakmile se horní sada kbelíků zaplní, začne se plnit druhá sada, a když je i tato plná, první sada se vyprázdní. Obsah můžete buď zakopat do země, kde se velmi rychle rozloží, kompostové hromady, kde už teď nebude lákadlem pro krysy. Pro více informací o Bokashi navštivte <http://www.ekodomov.cz>

Zakopávání

Mnozí zahrádkáři zejména v zimě zakopávají své kuchyňské zbytky do jámy

na místě, kde v následující sezóně pěst jí popínavé fazole. Nepostupujte takto ale v případě dřevěných surovin, které fungují jako ‚zloději dusíku‘ (odebírají dusík živým rostlinám).

Kompostování ve městě – viz str. 19

Vkládání do horké hromady

Tento způsob je nevhodnější praktikovat v létě, kdy lze vcelku snadno kuchyňské zbytky zahrabat a přikrýt čerstvými surovinami, kterých je všude dostatek.

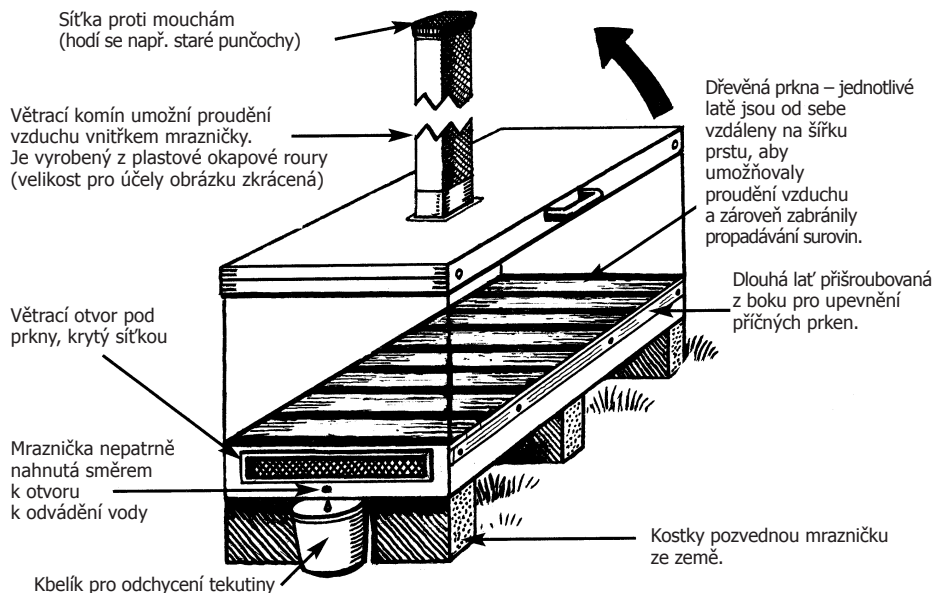

Kompostování ve městě

Je třeba omezit množství odpadu, který je kompostovatelný, a přesto končí na skládkách. Problém spočívá v tom, že kompostování odpadu z potravin pod širým nebem přitahuje mouchy, ptáky a další živočichy: riziko šíření chorob je zjevné. Bude-li však možnost provést první, horkou fázi kompostování v pečlivě kontrolovaných podmínkách specializovaných kompostovacích kontejnerů, budeme schopni zajistit teplotu potřebnou pro usmrcení všech potenciálních patogenů. Odvětví komerčního kompostování využívá řadu technologicky vyspělých, velmi nákladných uzavřených kompostovacích jednotek.

Jednoduché tradiční řešení

Pro výrobu uzavřeného kompostéru nemusíte vynakládat takové prostředky jako komerční sektor. Vše, co potřebujete, je uzavřený a dobře zaizolovaný kontejner, který zároveň umožňuje průchod vzduchu. Jednoduché řešení představuje domácí pultová mraznička zbavená plynu. „Mrazničkový“ kompostovací systém byste mohli sdílet s několika domácnostmi – viz obrázek níže.

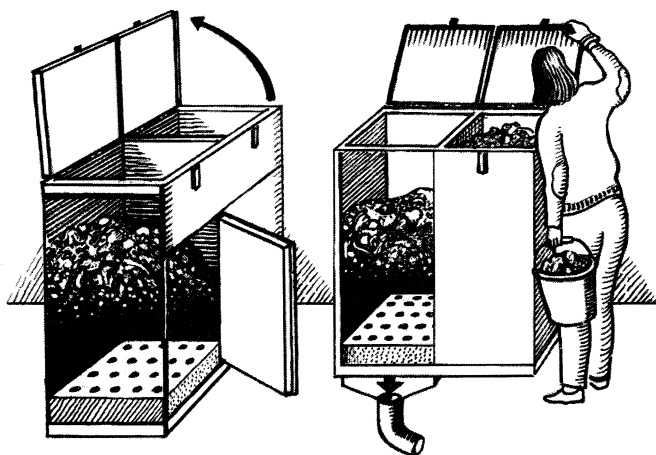

Kompostování bez zahrady

Kompostovací jednotku lze vyrobit v podobě elegantního boxu např. z nerezavějící oceli, který bude obsahovat dva kompostovací oddíly. Mřížka na dně musí umožnit odtékání tekutin do potrubí, které může vést do kanalizace, nebo bude tekutina sbírána a využívána jako hnojivo. Když se box otevře, bude snadné rozpoznat hotový černý kompost na dně a vrstvu hustě prolezlou žížalami hned pod vrstvou čerstvého odpadu z potravin. Žížaly si najdou vlastní cestu do kompostovací jednotky. To všechno je možné i uprostřed moře makadamu a betonu. Tento box představuje ve skutečnosti uzavřený smíšený systém. Ve vrchním oddílu probíhá horké kompostování, ale když bude po celou dobu přidáváno jen malé množství a kontejner nebude zaizolovaný, vytvoříte prostředí ideální i pro žížaly, které se v případě potřeby mohou před teplem zahrabat do nižších vrstev.

K založení kompostu opravdu nepotřebujete mít zahradu!

Žijete-li na sídlišti, možná vám pomůže vaše místní zastupitelstvo. Zkuste požádat o umístění mechanizovaného kontejnerového kompostéru k zpracování odpadu z potravin obyvatel sídliště.

Žížaly a žížalové komposty

Termín ‚žížalí farma‘ se mi zdá vhodnější než ‚žížalové kompostování‘. Neustále vám to připomíná, že ve skutečnosti chováte živý inventář, a nesete zodpovědnost za jeho blaho.

Domácí žížalový kompost Vyrobený z popelnice na kolečkách

Děrované víko
pro větrání.

Přidávejte jen
malá množství
syrových nebo
vařených
kuchyňských
zbytků.

Žížaly ve
vlhké podestýlce
ze skartovaného
papíru nebo
lepenky,
listovka, atd.

Odvodňovací mřížka.
Tekutiny se hromadí.

Pro užití jako listové
hnojivo redíme
v poměru
přibližně 1 - 10.

Vyvrtný otvor
pro výstupní
trubku.

Žížaly se živí tlejícím materiálem a jsou velmi užitečné, protože stráví váš odpad z potravin, papír a lepenku. Žížalí trus neboli ‚vermiko‘ je blahodárny pro všechny druhy půdy i rostlin. Způsobem užití se podobá více umělému hnojivu než klasickým objemným půdním hnojivům.

Žížaly mají rády chlad a vlhko, ale ne přílišnou zimu. Při nízkých teplotách nejsou moc aktivní a v přílišném horku, když budou mít možnost, vylezou ven. Nadměrná vlhkost je donutí se odstěhovat, nebo je dokonce utopí.

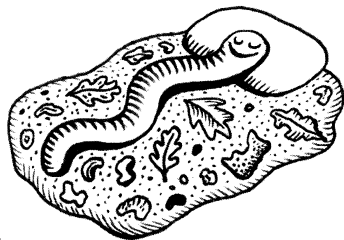
Jaké žížalky použít?

V České republice žije okolo 50 druhů a poddruhů žížal. Ne všechny druhy jsou schopné rychle a efektivně přeměňovat organické zbytky. K vermikompostování je vhodná *Eisenia foetida* (žížala hnojní) a *Eisenia andrei*, které lze běžně najít v kompostu na zahradě.

Na trhu lze koupit také speciálně vyšlechtěné tzv. kalifornské žížaly, které se rychle množí a dokáží intenzivně přeměňovat bioodpady.

Jak začít se žížalí farmou

- Pokud začínáte od nuly, pak musíte žížalám, stejně jako jakýmkoli jiným zvířatům, poskytnout vhodné podmínky k životu.
- Kontejnery můžete vyrobit doma nebo koupit, ale jakkoli se rozhodnete, vždy musíte žížalám poskytnout velkorysou vrstvu podestýlky.
- Může to být listovka, hotový kompost (pokud možno přesetý), skartované noviny a/nebo lepenku, dobře rozložené piliny nebo hobliny nebo směs několika nebo všech výše uvedených.
- Ať je to cokoli, je nutné dostatečně zavlažovat – zejména papír a lepenku, protože žížaly v suchu umírají.
- Jakmile žížaly nasadíte do kontejneru, dejte jim pár dnů na zabydlení. Vystačí si s potravou, kterou tam najdou.
- Dávejte jim pouze malé množství najednou: není dobré navršíť na ně obrovskou hromadu materiálu, protože by mohl začít proces kompostování, který vyrábí teplo, a žížaly mají rády chlad!
- Každý den mohou sníst asi tolik potravy, kolik samy váží.

Žížalové komposty by měly být ideálně na ploše o větší rozloze, ale bohužel je většina z nich navržena jako popelnice na kolečkách (viz protější strana) s velmi malou rozlohou. Mezi hlavní výhody těchto popelnic patří:

- Můžete stáčet vznikající tekutinu, ředit vodou a používat jako tekuté hnojivo pro rostliny.
- Zabírají méně místa.

Pokud však tekutinu pravidelně neodebíráte, kontejner se jí postupně celý zaplní a vytopí všechny vaše žížaly – a ještě vás omráčí vzniklý odér!

Jestliže rozdělíte své suroviny tak, že čerstvé zeleninové odřezky přijdou z velké části do vaší kompostové hromady a kuchyňské zbytky do žížalového kompostu, tekutina se nebude tvořit v příliš velkém množství.

Mnohé velké nádoby (jako např. staré popelnice a sudy) se dají upravit na žížalové kontejnery. Pokud mají ve dně díru, můžete ji jednoduše ucpat přehnutým drátěným pletivem. Důležité je dobré víko, které zabrání

přístupu krysám. Nemusí dokonale těsnit. Úzkou škvírou se dovnitř dostanou užiteční brouci, kteří budou držet pod kontrolou larvy octomilek. Dají se také vyrobit nebo koupit žížalové kompostéry ze dřeva. Ty poskytují větší plochu a jsou jednodušší na údržbu, ale zabírají více místa. Žížalové komposty je také možné dělat v hromadě.

„Sklízení“

Trvá poměrně dlouho, než se žížalový kompost nasytí žížalím trusem. Vechvíli, kdy bude téměř plný, je nejlepším postupem odebrat nejčerstvěji přidané suroviny a ještě jednu vrstvu těsně pod tím a všechno odložit na stranu. Tato část bude obsahovat většinu všech žížal. Jakmile sklídíte žížalí trus, můžete ji celou zase vrátit do žížalového kompostu.

Chcete-li sklídit do poslední žížaly:

- Vyklopte z kontejneru zbytek surovin na kus igelitu nebo nepromokavé plachty rozprostřené na zemi.
- Po celé ploše rozložte malé hromádky kompostu a žížaly se přemístí na spodek.
- Než si stihnete udělat přestávku na kávu, žížaly už by měly být v poloze vhodné pro sklízení.
- Ze všech hromádek seberte vrchní část a kompost odkládejte do kbelíku. Žížaly by měly zůstat na igelitu nebo plachtě.
- Chcete-li skutečně zvýšit populaci žížal, můžete kompost ještě pečlivě přebrat a hledat vajíčka. Vypadají jako větší jádérka z hroznů.

Používání žížalího trusu

Žížalí trus je v kompostu tím nejlepším a je vhodné jej používat spíše po hrstech, než po fůrách na kolečku. Žížalí kompost si představte spíše jako umělé hnojivo, než kompost: malé množství přináší velké výsledky. Všem svým rostlinám v květináčích, okenních truhlících, závěsných koších poskytněte povrchové hnojení. Nejprve je důkladně zalijte a potom posypte asi hrstí žížalího trusu. Stejným způsobem můžete ošetřit i jakékoli zahradní rostliny.

Listovka a tráva

Vyrobít listovku je až směšně jednoduché: sesbíráte jen listí a dáte je někam, kde je nerozfouká vítr. Ve velké zahradě se jako prosté řešení nabízí oplotit menší plochu drátěným pletivem a naplnit listím. Jediné, co k tomu potřebujete, je voda a čas. Listy budou postupně stravovány houbami, a tím se rozloží. Některé se plně rozloží až za několik let, takže je potřeba je sbírat každý rok. Pokud máte jen malou zahrádku, budete možná listí raději ukládat do igelitových pytlů. Postarejte se o to, aby listí nebylo úplně suché, protože dostatek vody je nezbytný pro houby odpovědné za rozklad listí.

Rychlá listovka (kompostování listů)

Výrobu listovky můžete urychlit tím, že listí sesbíráte ze zatrávněných ploch pomocí sekačky na trávu. Tak se listí naseká a namíchá s trávou, která má vysoký obsah dusíku. Tráva je vlastně také z velké části voda, takže získáte zázračnou směs uhlíku a vzduchu (v listí), dusíku a vody (v posekané trávě) a mikroorganismů (v obojím). Pokud z tohoto vytvoříte velkou hromadu, teplota v ní určitě stoupne.

Humus z lepenky

Můžete také prokládat lepenku s posekanou trávou a tak získat znamenitou náhradu za listovku nebo rašelinu. Jen vytvořte hromadu tenkých vrstev trávy proložených rovnými archy lepenky.

Náhrada za rašelinu

Ať používáte jakoukoli metodu, nakonec vám vznikne listovka. Je podobná rašelině a dá se použít téměř stejným způsobem, ale na rozdíl od rašeliny je obnovitelným zdrojem. Listovka je neocenitelnou složkou směsí pro výsev semen a zalévacích směsí (viz *Použití kompostu* na straně 26), takže rozhodně nenechte listí ležet bez využití! Máte-li pouze malé množství, můžete je jen přidat na kompostovou hromadu, žížalový kompost atd.

Posekaná tráva – nechte ji ležet!

Ačkoli je posekaná tráva opravdu prospěšná při užití v kompostovacích systémech, může se stát také tvrdým

oříškem, obzvláště ve velkém množství. Musíte ji včlenit do kompostu ve velmi tenkých vrstvách a je nutné to udělat bezprostředně po sečení. (V těchto situacích vám přijde vhod zásoba archů lepenky.) Tak proč ji raději nenechat ležet na trávníku? Jestliže není příliš dlouhá, nevytvoří se na povrchu nepropustná vrstva ze suché trávy. Kromě toho ustavičné odstraňování posekané trávy vyčerpává půdu. Odklizení trávy se hodí pro louky s polními květinami, ale ne pro šťavnaté bujné trávníky.

Použití kompostu

Pro rostliny se dají vytvořit nejrůznější druhy kompostových substrátů. Jeden je vhodný pro výsev semínek, a silnější směs se hodí pro sázení sazeniček a pěstování. Substráty musí zároveň držet vodu a umožňovat její odtékání. Většinu surovin pro kompostové substráty získáme na zahradě: v první řadě přeseť kompost, listovka, a dokonce i krtiny nebo

dobře přeseť půda. Mnozí pěstitelé do směsi kompostu párou sterilizují půdu, aby zlikvidovali semínka plevelů, a někteří využívají za stejným účelem teplo kompostovacího procesu.

Někdy stačí použít jen přeseť kompost jako jedinou složku substrátu pro pěstování rostlin. Často však bývá kompost příliš bohatý na živiny a je třeba ho naředit.

Receptury

Receptury není nutné otrocky kopírovat ani v kuchyni, ani v zahrádkářství: důvod je ten, že vstupní suroviny se různí. Používejte své smysly, zkuste si na směs sáhnout, stiskněte ji, přičichněte k ní, dejte trošku do květináče, zalijte a sledujte, co se bude dít. Pro semena zkuste kompost ze zkompostovaných listů a trávy, nebo z lepenky a trávy. Pro ostatní substráty použijte listovku a půdu spolu s trochou ostrého písku (ne stavebního) nebo pískovce: např. dva díly (kbelíky) kompostu, jeden díl listovky, jeden půdy a jeden písku.

Aktivační příměsi

Správně vytvořený kompost aktivační příměsi nepotřebuje. Ty komerčně dostupné jsou zpravidla buď chemický dusík, který může mít škodlivý vliv na mikroorganismy v hromadě, nebo bakteriální kultura, která je zbytečná, uvážíme-li ideální podmínky v hromadě pro rychlý růst kolonií bakterií. Když budete chtít zavést více bakterií, stačí vždy každou hromadu naočkovat dávkou z hromady již založené. Také příležitostné lehké posypání půdou pomůže zavést nespočet milionů bakterií.

Nicméně někteří lidé na aktivační příměsi nedají dopustit:

- Nejlevnější a nejlepší je pravděpodobně močůvka.
- Kopřivy se kompostují nesmírně snadno a jsou cennou přísadou do kterékoli kompostové hromady.
- Mikrobiální přípravky typu „urychlovač kompostů“, které jsou i na našem trhu k dostání od různých výrobců.

Co s plevelem?

Nejste-li si jisti, že je váš kompost skutečně horký a zlikviduje škodlivé plevele, bude pravděpodobně nejlepší je ze své kompostové hromady úplně vyloučit. Kořeny plevelů však obsahují spousty cenných minerálů, je tedy obrovská škoda je nevyužít. Jedna možnost je vhodná zejména pro trsy plevelů silně prostoupené hlínou, jako např. pýr plazivý. Vytvoříte úhlednou hranici z hliněných hrud a pak celou hromadu přikryjete silným černým igelitem, aby se dovnitř nedostalo

světlo. Abyste si mohli být jisti, že všechny plevele uhynuly, musíte vše nechat ležet asi dva roky a výsledkem je vynikající bohatá jílovitá půda. Menší množství se dá zpracovat v neprůsvitných pytlích.

Další možnost je plevele utopit a vyplavit z nich tak minerály. Můžete je dát buď do jutového pytle a zatížit je v sudu s vodou, nebo jednoduše napěchovat do sudu s vodou a zavřít víkem. Za pár týdnů bude vše hnit a nesmírně zapáchat – najděte proto umístění v bezpečné vzdálenosti od lidských obydlí! Páchnoucí voda se může použít na zalití rostlin (pach se velmi rychle vytratí) a zbytky rostlin se teď už mohou bez rizika kompostovat.

- Rostliny ve tmě umírají.
- Většina rostlin se ve vodě „utopí“.

Shromažďování plevele na pozemcích, které k tomu nejsou určené, je ilegální a bezpochyby by zapříčinilo rozšíření těchto rostlin.

Křídlatka japonská

Křídlatka japonská je nesmírně nebezpečná a lze ji jen těžko zlikvidovat. Ačkoli lodyha nebo vrchní část rostliny se mohou kompostovat, i ta nejmenší část kořenového oddenku by znovu vyrašila. Jestli ji máte na svém pozemku, můžete zkusit pravidelně ořezávat čerstvé zelené výhonky nadzemní části rostliny. (Pozor na sekání nebo žnutí, mohlo by rostlinu ještě dále rozšířit, pokud není provedeno opatrně.) Ořezávání budete muset provádět alespoň jednou za měsíc po dobu několika let. Zelené vrchní části rostliny se dají kompostovat – ujistěte se ale, že mezi nimi nemáte ani kousek oddenku. Jakmile se vám podaří rostlinu oslabit, pokuste se zryt okolní půdu a odstranit co možná nejvíce kořenů a oddenků. Ty je nejvhodnější spálit, protože kompostování by bylo příliš riskantní. Na místo po křídlatce nic nesázejte, jelikož je pravděpodobné, že se ještě objeví další, a je nezbytně nutné odstranit všechny nové výhonky. Křídlatka proroste i skrz makadam a beton, a dokonce i po ošetření herbicidy potrvá několik let, než se rostlina úplně vymytí.

„Odvar“ z kompostu

Kompostáři a zahrádkáři odjakživa tvrdí, že kompost má léčivé vlastnosti a může potlačovat choroby. Nyní se tato tvrzení začínají dokládat i vědeckými výzkumy.

Mnohá onemocnění rostlin, jako např. nádorovka kapustová, která postihuje rostliny z čeledi brukvovitých, bílá hniloba, která postihuje čeled' česnekovitých, hnědá hniloba, která postihuje brambory, a mnohá onemocnění polních plodin mohou být potlačena použitím kompostu. Kompost je základem pro vytvoření a udržování zdravé půdy. Jak jsme již zjistili, život v hromadě je obrazem života v půdě. To nejdůležitější jsou především vzájemné komplexní vztahy hub a rostlin. Výroba vlastního kompostu a jeho přidávání do půdy je jedna z nejlepších věcí – pokud ne ta nejdůležitější vůbec – kterou může udělat každý z nás, aby prospěl planetě.

Někteří odborníci nyní prohlašují, že „odvary z kompostu“ jsou stejnou měrou prospěšné. Odvar vyrobíte tak, že naložíte pytel s kompostem na několik dní do sudu s vodou: scedíte, přidáte vodu a použijete jako listové hnojivo pro vaše rostliny (je to podobné jako „šťáva“, kterou lze stáčet z žížalových kompostovacích jednotek nebo „mrazničkových“ systémů). Nepochybně je ještě třeba provést podrobnější výzkumy v této oblasti, ale jedno je jisté – „odvary“ z kompostu neuškodí amohou být velmi prospěšné. Rostliny nestříkejte za plného slunce, pro maximální efekt přidejte kapku tekutého mýdla a snažte se listy pokrýt zvrchu i zespodu.

Co se kompostovat nedá?

Kompostovat nemůžete suroviny, které nebyly nikdy živé (sklo, umělá hmota, kov, kámen). Velké kusy dřeva se budou rozkládat nekonečně dlouho, pokud je ovšem nenasekáte na kousky, což mnohonásobně zvětší jejich povrch. Velké kusy dřeva je často vhodnější využít jako palivové dříví nebo jako útočiště nejrůznějších živočichů – mnozí brouci jsou na tomto druhu obydlí závislí. Výskyt některých druhů, jako např. roháče obecného, se výrazně snížil v důsledku přehnané horlivosti některých lidí, kteří své zahrádky zbavují všech tlejících kusů dřeva. Pod hromadami tlejícího dřeva tráví spousta času také čolci a ropuchy, takže si vyčleňte prostor, kde namísto zkompostování každého kusu dřeva z něj vytvoříte příbytek pro drobné živočichy.

Rizikové suroviny

Výkaly psů a koček

Výkaly mohou obsahovat cizopasně červy, kteří mohou způsobovat slepotu, a proto se obecně nedoporučuje je kompostovat, zejména pohybují-li se v blízkosti kompostoviště děti. Osobně se domnívám, že je lepší je zkompostovat, než nechat jen tak ležet: pečlivě založený horký kompost tyto patogeny zničí. Kompostování je úžasné v tom, že dokáže vyčistit suroviny postižené chorobami, ale musíte s ním nakládat s respektem. Po manipulaci s kompostem si důkladně umyjte ruce – zejména jestliže jste výrazněji experimentovali při rozhodování, co budete kompostovat.

Pleny

Jednorázové pleny jsou ekologické časované bomby a zároveň jsou nepříjemnou a nebezpečnou složkou v odpadkových koších. Říká se, že v případě uložení na skládkách bude jejich rozklad trvat staletí. Pokud je to možné, je nejlepší používat klasické textilní pleny. Můžete je buď koupit a prát sami, nebo je možné využít služeb prádelen na pleny. Nyní se také vyrábějí pleny z biologicky odbouratelných materiálů, které se mohou kompostovat. Moč je dostatečně bez rizika, ale výkaly je třeba kompostovat opatrně se spoustou dalších surovin, aby se dosáhlo vhodné směsi.

Popel z uhlí

Ačkoli uhlí vzniklo z žijících organismů, stalo se tak v dobách, kdy naše atmosféra byla jiná. Popel z uhlí má vysoký obsah síry. Velmi malá

množství nezpůsobí vážný problém, ale příliš mnoho už otráví půdu. (Popel ze dřeva a dřevěného uhlí je však pro kompostování vynikající.)

Škodlivý plevel

Při kompostování vytrvalého plevele buďte velmi opatrní – viz str. 28.

Nemocné rostliny

Kompostování je úžasný proces, který zahrnuje ohromující počet a paletu živočichů, a vyprodukované teplo může snadno dosáhnout teplot až 60-70°C. Rostlinné a živočišné patogeny i plevele se vyrobeným teplem zlikvidují. Čím vyšších teplot se dosáhne, tím je jejich likvidace rychlejší.

Semena plevelů a lidské a rostlinné patogeny jsou zničeny během prvních několika dní horkého kompostování, kdy jsou teploty nad 55°C. Ale i při teplotách těsně nad 40°C jich jen pár přežije déle než měsíc. Pro zaručení dokonalého odstranění všech patogenů je důležité nechat váš kompost vyžrát. V teplé fázi kompostování, následující po fázi horké, vznikají ‚hygienizéry‘, tzn. organismy napadající patogeny, včetně těch, které produkují antibiotika. Abyste se vypořádali s nemocnými rostlinami, potřebujete správně vedený, pravidelně překopávaný horký systém (což je důvod, proč vám většina zkušených zahrádkářů poradí je spálit). Bakteriální ‚oheň‘ v kompostové hromadě je ale stejně účinná!

Maso, ryby a vařené jídlo

Těmto surovinám je nutné věnovat speciální pozornost. Viz *Co mám dělat s kuchyňským odpadem?* (strana 16), *Kompostování ve městě* (strana 19) a *Žížalové komposty* (strana 21).

Rada na závěr

Jste-li přesvědčeni, že zvládnete výše uvedené suroviny bezpečně zkompostovat, jděte do toho!

**Nevyhazujte
– kompostujte!**

Přeložil: Bc. Sylva Buršíková

Autor: NICKY SCOTT

ISBN: 80-903548-2-3

Vydal: ZERA

Grafické zpracování: Aetna spol. s r.o.

Tiskárna: DaL tisk, s.r.o.

Místo a rok vydání: Náměšť.n.O., 2006

I. vydání, Náklad: 1000ks, Počet stran: 32 + obálka

V. Nezvala 977, 675 71 Náměšť nad Oslavou
tel.: +420 568 620 070, fax: +420 568 620 547

e-mail: zera@komposty.cz

www.komposty.cz, www.zeraagency.eu

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDĚM
A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČR.

Projekt:

Síť informačních center zaměřených na agro-environmentální programy
v Jihomoravském kraji a kraji Vysočina.

CZ.04.01.03/4.2.16.3/0020